

Motion till riksdagen 2005/06:Ju275

av Ragnwi Marcelind (kd)

Övervakningskameror

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag som förenklar och förtydligar lagstiftningen så att det blir enklare att installera övervakningskameror.

Motivering

Diskussionen kring övervakningskameror har åter aktualiserats under de senaste åren.

Inte minst mot bakgrund av att alltfler brott skulle kunna lösas med hjälp av övervakning. Storbritannien har lyckats minska brottsligheten avsevärt efter att landet mer eller mindre klätts med övervakningskameror. Framför allt i London, och då i tunnelbanenätet, finns fler övervakningskameror än någon annanstans. En londonbo tros filmas 300 gånger om dagen, något som varit till stor hjälp vid identifiering av de självmordsbombare som slog till mot Storbritanniens huvudstad sommaren 2005.

Den tidigare framförda kritiken mot skogen av dolda kameror har i stort sett tystnat då man sett vilken stor nytta polis och allmänhet kan ha av informationen. Ur ett trygghetsperspektiv skulle alltfler brott kunna lösas med fler kameror även i Sverige. Det skulle dessutom göra samhällsklimatet bättre och skapa mer trygghet för rädda och utsatta människor.

Dagens situation

Lagen om allmän kameraövervakning trädde i kraft 1998. För butiker, banker och postkontor innebär det att det räcker med en anmälan till länsstyrelsen för att få sätta upp kameror vid kassa och entré. Vill någon sätta upp kameror på andra ställen än ovannämnda, exempelvis på torg, i skolor eller stadsbussar,

Fel! Okänt namn på

krävs att länsstyrelsen utfärdar tillstånd. Dock måste de som sätter upp övervakningskameror upplysa om detta genom skyltning. Inspelat material får i de flesta fall sparas i upp till 30 dagar såvida länsstyrelsen inte beslutar annat. (Källa: SFS 1998:150.) Tillstånd söks hos länsstyrelsen som skickar beslutet vidare till justitieministern. Länsstyrelsen ansvarar också för tillsyn av kameraövervakningen.

Det har dock visat sig att, trots lagens tillkommelse 1998, det inte alltid har varit så lätt att få ett tillstånd. Regeringsrådet Göran Schäder föreslår därför i sin utvärdering flera förändringar i lagen om allmän kameraövervakning. Schäder vill bl.a. att butiker ska få rätt att filma i hela affären utan tillstånd. Han vill också stärka det personliga skyddet. Den som filmas av någon som saknar tillstånd ska ha rätt att kräva skadestånd av den skyldige. Vidare vill Göran Schäder att det ska skyltas extra tydligt om det tillåts kameror i provhytter eller omklädningsrum. (Källa: SOU 2002:110.)

Under perioden 1998 till 2004 har antalet tillståndsärenden för övervakningskameror på allmän plats ökat i Sverige från 572 beslut om tillstånd 1998 till 824 beslut 2004. Men trots att antalet övervakningskameror ökat i Sverige tycks allmänheten inte ha något att invända. Den ökade möjligheten att kartlägga våra liv tycks inte oroa svensken i någon högre utsträckning. Eftersom kamerorna kan vara ett bra verktyg för att förhindra eller utreda brott tycks det finnas en stor acceptans. De flesta kamerorna sätts upp vid torg, parker, parkeringshus och skolgårdar. Men det går även att finna kameror i museer, bibliotek, väntrum på sjukhus och i kyrkans vapenhus.

Det finns många exempel där övervakningskamerorna har varit, eller kan vara, till stor hjälp vid brottsutredningar.

- Två poliser dömdes till tre månaders fängelse för att de misshandlat en äldre man och därefter skrivit en oriktig rapport över händelsen.
- Taxiöverfall har kunnat lösas på grund av kameraövervakning. Allt fler taxibilar utrustas med övervakningskamera, vilket de flesta taxichaufförer välkomnar. Därför minskar också antalet taxirån i Sverige. I Göteborg har siffran mer än halverats på bara tre år.
- SL har infört övervakningskamera på t-banetågen. Förra året filmades 195 olika brott av övervakningskameror i tunnelbanevagnar. Det är en ökning med 70 % jämfört med förra året. Flera av brotten har kunna lösas direkt med hjälp av övervakningskameror, exempelvis ett våldtäktsförsök vid Fruängens t-banestation.
- Övervakningskamerorna vid Storsjösolan och Skärgårdssolan i Holmsund går dygnet runt. Polisen kunde nyligen använda sig av en kamera då man letade efter en försvunnen kvinna.
- Alla Stockholmskrogar med kö utanför dörren bör installera en övervakningskamera. Detta är ett exempel på att viljan att komma till rätta med bråk i köerna finns. Övervakningskameror finns i dag på ett tiotal Stockholmskrogar som är öppna till fem på morgonen. Kameran kan ha en återhållande effekt och filmen kan vara bevismaterial.

Integritetsaspekten

Medborgarrättsorganisationer hävdar att ökad kameraövervakning strider mot de medborgerliga rättigheterna. Från olika organisationer som kämpar för medborgerliga rättigheter får vi ofta höra frasen: ”Storebror ser dig”. Uttrycket är välkänt även för den som inte ens läst George Orwells roman ”1984”. Där porträtter han det grymma och totalitära övervakningssamhället. Boken skrevs 1948. Det var året för Pragkuppen och Sovjetunionens maktövertagande i Östeuropa – det kalla krigets isande begynnelse. Sedan dess har begreppet Storebror vaknat till liv varje gång ännu ett steg tas för att övervaka vårt mer eller mindre offentliga beteende. Samtidigt har de flesta av oss vant sig och känner sig inte särskilt hotade av att hamna i en tv-ruta utan att uttryckligen accepterat att spela med i dessa verklighetens scenarier. Vi har en utveckling som speglar ett allt hårdare samhälle där individen känner sig alltmer otrygg. Då omvärderar en del också kravet på vad som är integritetskränkande till förmån för det som är trygghetskapande.

Men i takt med att ansökningar och tillstånd ökat har också fler fall överklagats. Frågan är om det finns någon allmän plats där en kamera är otänkbar. Detta behöver förtydligas i lagstiftningen. Enligt Martin Rhodin, beredningsjurist hos JK, är i princip inget område på allmän plats fredat, på så sätt att det aldrig kan komma i fråga för att tillåta kameraövervakning. Han konstaterar att gränsen tycks gå vid butikernas provhytter – några sådana fall känner han inte till. Det tycks också vara där den enskilde personen drar sin egen gräns. Studier visar att allmänheten accepterar kameraövervakning på allmänna platser – så länge kamerorna inte registrerar vad som försiggår i omklädningsrum, på toaletter eller i krogköer.

Avslutning

Det har tydligt framgått under de senaste åren att det finns ett starkt behov av samhällsövervakning. Händer det något i större städer avstår de flesta ifrån att agera för att inte själva bli inblandade. Vittnenas situation har blivit allt tuffare och mer utsatt vilket lett till att allmänhetens benägenhet att vittna har minskat. Det är olyckligt. Kameraövervakning skulle kunna bli det redskap som kompletterar polisens möjligheter att utreda och beivra brott. Kamerabevakning har bevisligen lyckats få ned skadegörelse och antalet snatterier. Länsstyrelserna har framför allt två krav som ställs för att bevilja kameraövervakning och det är att ett ställe är brottsutsatt samt att det inte finns några andra lösningar för att komma åt brottsligheten.

I den Schäderska utredningen föreslås bl.a. att det ska bli lättare att sätta upp kameror. Schäder vill också värna om dem som övervakas därför att det finns en betydande minoritet som tycker illa om att bli sedd. Det är viktigt att inte glömma integritetsfrågan.

Brottsförebyggande rådet har undersökt vilken effekt övervakningskameror har. Rådet har bl.a. kommit fram till att kameraövervakning kan minska

Fel! Okänt namn på

brottsligheten om den används ”rätt”. Myndigheten har också noterat att folk känner sig mer trygga.

I efterdyningarna av Göran Schäders utvärdering arbetas det just nu på en del lagändringar. Enligt uppgift från Justitiedepartementet är målet att lagen om allmän kameraövervakning ska vara justerad innan årsskiftet. Därmed kan vi räkna med fler kameror, men också med större rättigheter för oss som övervakas.

Mot bakgrund av ovanstående anser jag att denna fråga, som många andra, inte får dras i långbänk. Riksdagen bör därför begär att regeringen omedelbart kommer med ett förslag som förenklar förfarandet vid ansökan om kameraövervakning.

Stockholm den 21 september 2005

Ragnwi Marcelind (kd)